

הגאון רבי יצחק מוולוז'ין (איצלה וולוז'ינער) נמנה על גדולי התורה ברוסיה לפני כמאתיים שנה. פעם יצא לגליציה לאסוף כספים עבור ישיבת וולוז'ין בראשה עמד ואלפי יהודים נהרו לקבל את פניו. נוצר דוחק גדול בקהל ואנשים הגיעו לידי סכנה.

אמר הרב בחיור: עכשיו מובנת לי פרשה חשובה בתורה. אנו קוראים בפרשת שקלים, כי הקב"ה מצווה לספור את ישראל והדרך לעשות זאת היא באמצעות תרומת מחצית השקל. "אף פעם לא הבנתי, הרים הרב את קולו, מה פתאום לתבוע מהם מחצית השקל? האם לא יותר פשוט שכל אחד ירים אבן מהקרקע וימסור אותה לספירה? אלא ה' רצה למנוע מצב של דוחק ודחיפות בקהל. לכן הורה למשה לבקש תרומת חצי שקל וכך ייקח שבועיים עד שנראה משהו מגיע להיספר....

סיים הרב ואמר: גם אני באתי לבקש מכם תרומת מחצית השקל ולא לשם חלוקת ברכות גרידא, כך שבוודאי לא תדחפו אחד את השני....

יש דבר אחד בעולם שלא צריך הסבר. כל ילד יודע מה זה כסף, כל אחד מבין את החשיבות שלו וכל אדם חולם להשיג ממנו כמה שיותר. ובעוד שצריכים למצוא מילים להסביר מהם תפילין, מה ערך השבת ומה נותנת ברית המילה, אין צורך להאריך כמה החיים נחמדים עם כסף בכיס.

וכאן עולה שאלה עצומה, שכמעט ואין מפרש מכובד במהלך ההיסטוריה, שלא מוצא לנכון להתייחס אליה. בשבת הקרובה נצא סוף סוף מהחורף המדכא ונצעד לקראת ימי השמחה של פורים ופסח. עונת האביב תתחיל עם קריאת הפרשה הראשונה בין ארבע הפרשיות הנקראות לקראת הפסח: "פרשת שקלים". פרשה זו נקראת בשבת מברכים חודש אדר או בשבת ראש חודש עצמה.

ובפרשה החשובה הזו, יש דבר מוזר: אלוקים מורה למשה לאסוף מטבע מחצית השקל עבור הקרבת הקרבנות, ובמקום שמה יאמר "הנני", הוא **תובע הסברים**. משה מתלונן שאינו מבין את הציווי. ה' רואה את המצוקה ומחליט **להמחיש לו מה זה כסף**. ההמחשה מתבצעת באמצעות נס חיזיון רוחני.

1. שמות ל': וידבר ה' אל משה לאמור: כי תישא את ראש בני ישראל לפקודיהם ונתנו איש כופר נפשו לה'. ... זה יתנו כל העובר על הפקודים, מחצית השקל בשקל הקודש. **רש"י** (על פי מדרש תנחומא): **זה יתנו – הראה לו הקב"ה כמין מטבע של אש ומשקלה מחצית השקל ואמר לו כזה יתנו.**

ולא צריך להיות מפרש כדי לשאול: וכי משה לא ידע איך נראה מטבע מחצית השקל? האם שני הבנים שלו לא ביקשו ממנו אף פעם מטבע לקנות ארטיק בקיוסק?¹

למען האמת, זה לא המקרה היחיד, בו משה לא הבין את ציווי ה'. ישנם עוד שלוש מצוות בהן הוא נזקק להמחשה משמים. אך אין השוואה בין המקרים ההם לנידון שלנו.

מנחות כט: שלושה דברים היו קשים לו למשה, עד שהראה לו הקב"ה באצבעו ואלו הן: מנורה [אין ליצור את מנורת הזהב מקשה אחת ללא הלחמות], ראש חודש [פרטי חישובי מולד הירח] ושרצים [סוגי

¹ להעיר שבתלמוד ירושלמי מסופר על אדם גדול בשם "רבי נחום קודש קדשים", שלא הביט בצורת מטבע מעולם, משום שהיו חקוקות עליה צורות של עבודה זרה. אבל ראוי להעיר, שספק גדול אם משה רבנו היה אדם כה מופשט מהעולם. משה גדל בבית פרעה והכיר בנימוסי אצילים ומלכים, אחר כך הנהיג עם מכובד במשך ארבעים שנה ונלחם וניצח את גדולי מלכי התקופה. מה גם שמדרש ידוע מספר על סיבת הגמגום של משה, שבהיותו ילד בגיל שלוש, היה מספיק מתוחכם לשלוח ידו אל קערת הזהב ולא אל קערת הגחלת....

השרצים המותרים והאסורים באכילה]. מנורה דכתיב: **זזה מעשה המנורה. ראש חודש דכתיב: החודש הזה לכם ראש חודשים. שרצים דכתיב: זזה לכם הטמא.**

אך כמובן, אין להשוות בין הדברים: שלוש הנושאים הללו הם מסובכים ומצריכים ידע רב. קשה למצוא דרך ליצור מנורת זהב מקשה אחת, מקצוע האסטרונומיה נחשב עד היום לתחום מורכב וכל שכן שכך היה בימי משה טרם הומצא הטלסקופ, וגם סביר שמשה לא היה בקי במיני שרצים ושקצים. הוא לא היה שף במסעדה צרפתית. אבל מטבע מחצית השקל?! מה קשה להבנה?

למען האמת, השאלה הרבה יותר קשה: תוספות במסכת מנחות שם מעיר על כך, שהגמרא מונה רק שלושה דברים שמשה התקשה בהם ולא מזכירה גם את מטבע מחצית השקל, שהראה לו מטבע של אש, כפי שמביא התנחומא בפרשתנו ורש"י מעתיקו כנ"ל. תוספות עונה תשובה מדהימה:

תוספות שם: ויש לתמוה דלא חשיב מחצית השקל, דכתיב זה יתנו ואמרינן כמין מטבע של אש הראה למשה? ויש לומר: דלא שייך לומר במחצית השקל שמשה התקשה, משום שלא היה יודע כלל העניין אם לא שהיה מראהו.

בשלוש הנושאים ההם משה רק "התקשה" אבל הבין מעט ואילו במחצית השקל, הוא לא הבין כלום!. הוא פשוט לא הצליח להתחבר לדברי ה'. וכמובן, לא ברור מה בדיוק הבעיה.

גור אריה ל, יג: ויש להקשות, מילא כל אלו יש בהם חומרה [מורכבות הדינים] להבין אותם, אבל מטבע – מה חומר יש בה עד שהוצרך להראות לו מטבע של אש?

עוד שאלה מתבקשת, כפי שמעלים מפרשים רבים: מה הכוונה בכך שה' הראה לו "מטבע של אש"? למה נדרש נס גדול כזה וה' לא אמר לו בפשטות, שישאל את החברים איך נראה מטבע מחצית השקל? במיוחד שלא מצאנו במקרים האחרים - קידוש החודש ושרצים - שהראה לו אותם באש?

ליקוטי שיחות טז/382: אפילו נניח שאפשר לדעת את שיעור מחצית השקל רק דרך דוגמה מוחשית, למה נדרש לכך מטבע של אש? אדרבה, מוטב להראות מטבע גשמית אותה יצטרכו לתת בפועל? בדיוק כשם שהראה לו ה' לבנה ברקיע ואמר לו **כזה ראה וקדש ולא לבנה של אש?²**

ברור אפוא, שהספק של משה לא נגע בחלק המתכתי של המטבע, אלא בצד המשמעותי של העניין. משה ביקש להבין אחת ולתמיד את **סוד הנתינה**: למה זה חשוב? מדוע הנתינה משנה את החיים?

א. בשבת הקרובה, נוציא שני ספרי תורה מארון הקודש. בספר הראשון נקרא את פרשת משפטים ובשני את פרשת שקלים. המפגש בין הפרשיות הללו מתרחש בחלק גדול מהשנים ומובן שישנו קשר מהותי בין שתיהן.

שתי הפרשיות עוסקות במחויבות חברתית. פרשת משפטים מצווה עשרות מצוות חברתיות כמו שמירה על ממון הזולת, לא לפגוע בגופו ומצוות גמילות חסדים, "אם כסף תלווה את עמי". וגם פרשת שקלים, מעבירה את אותו המסר - ובצורה מעמיקה הרבה יותר.

פרשת שקלים היא הפרשה הראשונה בין ארבע הפרשיות שנקראות לקראת הפסח. לפי הטעם הפשוט, פרשה זו נקראת ראשונה, כתזכורת על העברת התרומה השנתית לבית המקדש לפני ראש חודש ניסן. בבית המקדש היו מקריבים קרבנות ציבור רבים (כמו שני קרבנות התמיד בכל יום, מוספי השבת והמועדים ועוד) והקרבנות הללו היו נקנים מתרומת מחצית השקל של כל ישראל. הסדר היה, שלפני ראש חודש ניסן, היו אוספים את התרומה השנתית והחל מראש חודש היו מקריבים קרבנות מדמי

² להעיר שה' הראה לו גם **מנורה של אש** (רש"י תרומה כה, מ). אמנם יש לומר שאסור לעשות סתם מנורה של ז' קנים ולכן נצרך לעשותה באופן של מנורה רוחנית, ראו לקו"ש ש 383/טז הערה 25.

התרומה החדשה. הקריאה המוקדמת סמוך לר"ח אדר, נועדה להיות תזכורת על הצורך להעביר את הכסף בהקדם.

2. משנה שקלים א,א: באחד באדר משמיעים על השקלים. פירוש המשניות לרמב"ם שם: מכריזים עליהם כדי שיכין כל אחד ואחד שקלו, כדי שתהא תרומת הלשכה בעונתה.

אולם מובא במדרש טעם נוסף, עמוק יותר לסיבת הקריאה: נתינת מחצית השקל נועדה לאחד את ישראל ובכך לדחות את קטרוג המן, לפיו עם ישראל הוא מפורד, מקוטב ומשוטע בתוך עצמו.

כאשר המן פעל לשכנע את המלך לחתום את גזירת ההשמדה, הוא אמר: "ישנו עם אחד מפוזר ומפורד בין העמים בכל מדינות מלכותך". מה הייתה כוונתו בכך? מדוע זה אמור לעניין את המלך? מוסבר באלשיך כי המן התכוון לומר, שהעם הזה מפוזר ומפורד בחילוקי דעות ושבטים בתוך עצמו ולכן הם לא יתארגנו כאיש אחד לעמוד על נפשם. כך שיהיה פשוט וקל להרוג אותם.

בנוסף, המן הבטיח להעביר תמורת היהודים, "עשרת אלפים ככר כסף". מה ענין החשבון הזה? לפי איזה ערך החשיב כל ראש יהודי? אומר התוספות דבר מעניין:

תוספות מגילה יג,ב: שמעתי שעשרת אלפים ככר כסף עולים חצי שקל לכל אחד מישראל, שהיו שש מאות כשיצאו ממצרים ואמר שייתן לאחשוורוש כל פדיונם.

החשבון היה, שהמן התחייב לתת לאחשוורוש ערך חצי שקל כנגד כל ראש יהודי וביחד הם עשרת אלפים ככר כסף. מה החישוב של חצי שקל לראש? מוסבר בירושלמי וברבנו בחיי רעיון עמוק המפלח את הנפש: המן לא היה טיפש. הוא ידע שהקב"ה אוהב את עם ישראל ולעולם לא ייתן לפגוע בהם. לכן הוא ניסה לתקוע תריז בין אלוקים ועם ישראל. הוא בחר לדקור את עם ישראל בבטן הרכה ולהזכיר את חטא הפילוג הנורא ביותר בהיסטוריה שלנו: חטא מכירת יוסף.

כתוב שהאחים מכרו את יוסף ב"עשרים כסף", שהם "חמשה שקלים" בשקל הקודש. כך שכל אחד מעשרת האחים שהיו שם, קיבל לכיסו מחצית השקל לאחשוורוש כנגד כל ראש יהודי, וכך התכוון לעורר שוב את הפילוג ההוא בעם ישראל.

כעת מובנת התגובה של אסתר בשומעה את גזירת המן. בראש ובראשונה ציוותה: "לך כנוס את כל היהודים וצומו עלי ... שלשת ימים". דבר ראשון היא מאחדת את כל ישראל סביבה ומבהירה בכך שכל הפילוגים בינינו הם חיצוניים וברגע של אמת, המשותף רב על המפריד. אחר כך היא מתקנת את מצוות משלוח מנות ומתנות לאביונים, שכל כולן מצוות של אחדות וקירוב הלבבות לעם אחד.

וכדי לתקן באופן מוחלט את חטא מכירת יוסף, שהוא חטא הפילוג הראשון, אנו נותנים מדי שנה לפני פורים מטבע מחצית השקל ובכך מבהירים את הקשר העמוק בינינו, עד שכל יהודי בפני עצמו הוא רק "מחצית" וביחד עם חברו נעשה "שלם".

ירושלמי שקלים ב,ג: לפי שמכרו בכורה של רחל בעשרים כסף ונפל לכל אחד ואחד מהם טבעה [שתי כסף שהוא מחצית משקל הקודש], (ורצה המן לקטרג ולהזכיר חטא זה ונתן מחצית השקל כנגד כל אחד מישראל, רבנו בחיי פקודי לח,כה) לפיכך יהיה כל אחד ונתן מחצית השקל.

ליקוטי שיחות כ/189: אחד העניינים שנרמז בנתינת "מחצית השקל", הוא ההדגשה על ה"מחצית" (ולא עשרה גרה וכיוצא בזה), יהודי מרגיש שהוא כשלעצמו רק מחצית וכדי להיות דבר שלם, הוא מתאחד עם אדם נוסף. וההרגשה הזו מתקנת את חטא מכירת יוסף, שסיבתו הייתה היפך האהבה 'וישנאו אותו ולא יכלו דברו לשלום'.

אחר שהבנו את מחשבת המצווה וטעם קריאתה לפני פורים, אנו שבים אל נקודת הפתיחה ושואלים: מה משה לא הבין במצווה פשוטה כל כך? מה היה קשה עד שנדרש לראות "מטבע של אש"?

ב. מעשה בבעל חנות קטנה, שהיה מקפיד להפריש צדקה כראוי. הוא ראה ברכה בעמלו וקנה עוד חנות ועוד חנות, עד שהפך ליצרן בעצמו והתעשר מאוד. אך ככל שהונו צמח, סכום המעשר שלו גדל ונעשה קשה לוותר עליו. הוא התחיל להתחכם ולהסתמך על כל מיני 'פרצות מס' לסוגיהן ונתן פחות ופחות. באופן מפתיע (או שלא), הוא עשה כמה טעויות עסקיות והפסיד הרבה כסף.

הוא הבין שזה קשור למשחקים עם הצדקה והלך להתייעץ עם הרב כדי להבין מה קרה. הסביר הרב כך: ה' הוא רחמן על כל מעשיו וזן ומפרנס כל בריה בעולם, כולל העניים, אך כיצד הוא מעביר את הכסף לעניים? הרי כבר לא יורד מן מהשמים? יש לקב"ה שיטה פשוטה: הוא בוחר אנשים טובים בעולם וממנה אותם לבנקאים שלו: הוא נותן להם הצלחה כלכלית והם מפרישים מהכסף שלהם עבור צדקה לעניים.

מה שקרה אצלך הוא, שבתחילת הדרך, היית בנקאי טוב והעברת את הכסף לעניים כראוי. לכן הקב"ה הגדיל את הרווחים שלך, כדי שתוכל להעביר בשמו עוד כסף לעניים. אך לפתע התחלת למעול בתפקידך והקטנת את סכומי ההפרשות לצדקה – אז הקב"ה מצא לעצמו בנקאים אחרים...

ברוח דומה, ראיתי פעם רעיון כביר על השאלה והתשובה אודות "מטבע של אש". לצערי, אינני זוכר איפה ראיתי את הרעיון, אבל הוא חזק מאוד. התמיהה של משה הייתה פשוטה: כיצד אשכנע אותם לתת? איך אגרום לאדם לעשות את המעשה הבלתי יאומן ולהכניס את היד לכיסו?

הראה לו ה' בתגובה "מטבע של אש". אש היא הנברא היחיד בעולם שלא מתמעט כשמחסרים ממנו. בעוד שטבעו של נברא הוא מוגבל ולכן אם נחסר ממנו הוא מתמעט, אש היא הנברא היחיד שאם נדליק ממנה נר – נרויח כפול: יהיו לנו שני נרות. אמר ה' למשה, תסביר להם שלא מפסידים ממתן צדקה. אל לחשוש שהם לוקחים מהכסף של הילדים שלהם כי רק מרוויחים מהנתינה.

וזאת משתי סיבות: א. ה' הבטיח שהוא לא נשאר אדיש למתן צדקה. "צדקה תציל ממוות", "עשר בשביל שתתעשר" וכו' ובמילא הנתינה הזו מחזירה את עצמה פי כמה וכמה.

ב. בעומק יותר: כסף הנתינה הוא לכתחילה אינו שלנו. זהו כסף שקיבלנו כפיקדון כדי להעביר אותו לעניים. ה' ברא את העולם בצורה כזו, שהוא נותן יותר לאדם אחד, כדי שיעביר ממנו לאדם אחר.

הרעיון הגדול הזה, נלמד מתוך פרשת השבוע, משפטים. לשון התורה הוא: "אם כסף תלווה את עמי, את העני עמך". שואל האור החיים, מה כוונת המילים "את העני עמך"? הרי הכסף הוא שלך ולא של העני? מוצא כאן האור החיים מסר מהפכני: "אם כסף תלווה את עמי", כלומר, אם אדם רואה ברכה בעמלו ויש לו כסף פנוי כדי להלוות את עמי, דע לך ש"את העני עמך"! זה כסף של העני שנמצא אצלך כפיקדון כדי להעביר לו. כך ה' ברא את העולם: הוא נותן לאדם אחד כדי שייטן לאדם אחר.

3. אור החיים כב, כד: אם כסף תלווה את עמי - פירוש אם ראית שהיה לך כסף יתר על מה שאתה צריך לעצמך ואתה מלווה לעמי - דע לך שאין זה חלק שלך אלא חלק אחרים שהוא העני - עמך! ... ורמז גם כן שלא יתנשא ויתגדל על העני ... והוא אומר לא תהיה לו כנושה ... כי משל העני הוא נותן.

למען האמת, התפיסה הזו מיוסדת בדרך ההלכה ולא רק בדרך המוסר. בגמרא מובא הדין הבא: **בבא בתרא קלא, ב: הכותב כל נכסיו לבנו אחד, לא עשאו אלא אפוטרופוס.**

כלומר: אב שיש לו כמה ילדים וכתב את כל צוואתו לבן אחד, אנו מניחים כי הוא לא התכוון לנשל את שאר ילדיו מן הירושה, אלא למנות אותו כמנהל העיזבון עבור כולם. הדבר נשען על היגיון בריא שהאב לא רוצה להתנתק מילדיו, אלא חשב שהבן הזה הכי ראוי לנהל את העסק עבור כל המשפחה.

לפי זה, מבאר תלמיד הבעש"ט, התולדות יעקב יוסף בענייננו: ה' זן ומפרנס כל בריה, מביצי כנים עד קרני ראמים ולכן מוכרח שאינו מזניח את העניים, אלא נותן יותר לעשירים כדי שיעבירו לעניים.

יחל ישראל על פרקי אבות (הרב לאו) ג/קסט: התולדות יעקב יוסף לומד מהלכה זו מוסר השכל: הקב"ה אינו רוצה שהעניים ימותו מרעב ולכן אם נתן לעשירים ממון ועדיין יש אחרים עניים, בוודאי התכוון למנות את העשירים שיהיו אפטרופסים אחראים לדאוג לאחיהם ולהתחלק עימם ביושר.

עד כאן ביאור אחד לקושיית משה במחצית השקל ותשובת ה' עם "מטבע של אש". הרבי מליובאוויטש מבאר את הדברים בדרך נפשית יותר, שמעניקה משמעות רוחנית עמוקה למתן צדקה.

ג. לפני מאתיים שנה, היה ברוסיה חסיד חשוב בשם רבי גבריאל. הוא היה עשיר מופלג ותרם למטרות הצדקה של רבו, האדמו"ר הזקן בעל התניא. אולם לצערו, לא נולדו לו ילדים והוא ואשתו היו כאובים מאוד. אם בכך לא די, הוא נפל קרבן לרדיפות שונות ואיבד את רכושו ונכסיו.

בדיוק באותה תקופה, לאחר שאיבד את כל רכושו, הגיעו שלוחי הרבי וביקשו תרומה הגונה למטרה חשובה. זה כבר היה יותר מדי בשבילו, שאינו מסוגל אפילו להשתתף בבקשת הצדקה של הרבי והוא לא היה מסוגל לשאת את כאבו. אשתו ראתה את צערו, לקחה את התכשיטים האישיים שלה ומכרה אותם. באהבתה כי רבה, היא צחצחה את המטבעות שקיבלה תמורתן בחול ומים, עד שהבהיקו באור יקרות ומסרה לרבי גבריאל שיעביר אותם לרבי.

בהגיעו לליאזנה, פתח הרבי את הצרור והחדר כולו האיר מברק המטבעות. אמר לו הרבי, כי זה בדיוק מה שקרה במשכן: הכלי היחיד ש'האיר', היה כיור הנחושת. הכיור היה מצופה מ"מראות הנחושת" אותן נתנו הנשים בנדבת ליבם הטהור – והמראות הן בורקות ובוהקות.

הרבי בירך אותו שיהפוך מסתם "גבריאל" ל"גבריאל נושא חן" וימצא חן וחסד בעיני כל רואיו. ואכן מזלו התהפך, הוא התעשר בחזרה, נולדו להם בנים ובנות והוא ואשתו האריכו מאוד ימים.

הרבי מסביר את התמיהה של משה בדרך עמוקה. הבה נשוב אל הרגעים ההיסטוריים ההם. זה היה אחרי חטא העגל, אחרי הבגידה הנוראה של עם ישראל בה', חודשיים בסך הכול אחרי יציאת מצרים ומתן תורה - ומשה תמה, כיצד יכול אדם לתת כופר נפשו? כיצד יכול מטבע לכפר על בגידה?

השאלה של משה, לא הייתה ביחס לישראל - איך לשכנע אותם לתת, אלא הפוך: ביחס לה'. מדוע ה' מייחס לנתיניה עוצמה כזו ורואה בה כופר נפש?

ה' הראה לו בתגובה מטבע של אש. בכך הסביר למשה את העוצמה של כסף: בכל מטבע בוערת אש!. אם היינו יכולים לבצע בדיקת אולטרה סאונד על המטבע, היינו רואים את כל החלומות, התשוקות והדמיונות שמוכנסים בתוכו. כל התכניות הגדולות שאדם בנה סביב המטבע הזה. ועכשיו בא יהודי ונותן את ה"אש" הזו לצדקה. הוא מוותר על "חיי נפשו" ומעביר אותם לה'. האם אין כאן כופר נפש? האם יש מעשה נפשי גדול מזה בעולם?

הדבר מובן פי כמה בשפה העברית, שבה המילה "דמים" משמשת גם לכסף וגם לדם כפשוטו. כיון שכל נתינת דמים לצדקה, היא כהקרבת דמים על המזבח. וכמובן, ככל שהנתינה גדולה יותר וכרוכה במסירות נפש גדולה יותר, כך ה"אש" בוערת יותר. כך ידועים דברי הגמרא על נקדימון בן גוריון, שאיבד את רכושו, אף שנתן הרבה צדקה, בגלל ש"כדבעי ליה למיעבד – לא עבד". הוא נתן הרבה, אך לא לפי ערך היכולות שלו.

קעת נבין דבר גדול ויסודי: בימי בית המקדש, היינו מכפרים על חטאינו עם הקרבת קרבן. אחרי חורבן הבית, מסופר על החכמים שבחרו בדרך קשה אחרת, שהייתה ממוטטת את החמדה והתאוה של הנפש הבהמית. הם היו מתענים ימים על גבי ימים. למשל, על רבי אלעזר בן עזריה מסופר (שבת נד,ב), שפעם עבר על עוון קל ביותר (הוא ראה את פרתו של חברו יוצאת ברצועה בין קרניה בשבת, דבר המותר לדעת ראב"ע ואסור לדעת חכמים והוא לא מחה בחברו שלא נהג כדעת חכמים) – ואחר כך "הושחרו שיניו מפני הצומות".

אולם בימינו, חלש הכוח של הדור ואיננו מתענים כל כך, ובמקום זה מובא בפוסקים דרך תשובה חדשה: "וחטאיך בצדקה פרוק". אדמו"ר הזקן עושה חשבון בפרק ג באגרת התשובה, שהסכום על פדיון עוונות חמורים הוא כמו הערך שנותנים לכהן בפדיון הבן, עיי"ש.

וכאן עולה השאלה, איך כסף יכול לכפר עוונות חמורים? מילא קרבן מסמל את הקרבת החלב והדם? מילא תענית עוקרת את התאוה – אך כסף?! כיצד דבר שפל כמו כסף יכול להוות כפרה?

אולם הדברים מובנים היטב, לפי תשובת ה' ב"מטבע של אש". כל מטבע הוא אש של תשוקה וחמדה בהמית – ואין עוד מצווה שסוחטת ומטלטלת את הנפש הבהמית כמו מתן המטבעות הללו לצדקה.

הנה מדרש נפלא המתאר בדרך ציורית את קושייתו של משה:

ילקוט שמעוני רמז שפו: ונתנו איש כופר נפשו – כששמע משה כן, נתיירא ... אמר משה ... כפרתו של מוציא שם רע הוא מאה כסף ואנחנו הוצאנו שם רע ואמרנו [על העגל]: אלה אלוקיך ישראל – כל אחד ואחד מאינו צריך ליתן מאה כסף? ... רבי יהודה ברבי סימון אמר: משור נגח למד ... אנחנו המרנו כבודו בשור ... כל אחד ואחד מאיתנו צריך ליתן שלושים שקל [כדמי שור שנגח עבד למוות]. אמר לו הקב"ה: חייך, לא ככר כסף ולא מאה כסף ולא שלושים שקלים אלא 'זה יתנו'.

וכך מבאר הרבי את תשובת מטבע של אש:

ליקוטי שיחות א/182: השגת כסף משולה לאש, שכן האדם עמל עליו כל כך והיה יכול לקנות בו 'חיי נפשו' ... ולכן נקראת הצדקה בשם מטבע של אש, משום שהאדם נותן את החיוניות שלו בקבלת עול. ומאחר שנתינה זו באה מקבלת עול ועצם הנפש, הופך הדבר להיות כופר נפשו, וחטאיך בצדקה פרוק, באה כפרה על כל החטאים ואפילו על חטא העגל שהוא דוגמת חטא עץ הדעת.

בהמשך ליסוד הזה, מבאר רבנו הזקן בפרק לז בתניא את הדבר החשוב ביותר, שהוא תמצית חיינו:

הגמרא אומרת (בבא בתרא ט): "גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה". עוד מצאנו בתלמוד ירושלמי דבר מעניין: כל פעם שרוצים להביא דוגמה למצווה, אדם שעשה מצווה, חשב על מצווה, התכוון לבצע מצווה, מביאים דוגמה ממצוות צדקה. מדוע דווקא צדקה?

משום שהמצווה הזו מבטאת את תכלית המצוות כולן. אין עוד מצווה שיוצרת חיבור עמוק כל כך בין האדם לקב"ה. יתירה מכך: כל מצווה מתקנת **פרט אחד בעולם**. התפילין מתקנות רק את עור הבהמה, המצה מתקנת רק את הבצק והברכה מתקנת רק את האוכל הזה. אבל מתן צדקה הוא פעולה מהפכנית שגוררת אחריה את תיקון העולם הקטן כולו (האדם) ואת תיקון העולם הגדול כולו.

חודש שלם, אדם עבד מבוקר ועד ערב עבור הכסף, הוא הכניס בתוכו נסיעות ומחשבות ומעשים ותשוקות וחלומות – ועכשיו הוא מפריש מהכסף הזה לצדקה. כעת הוא לא מתקן רק פינה אחת בעולם, הוא מתקן את **כל אישיותו ואת כל העולם המקיף אותו**. לכן זאת בדיוק המצווה שתחולל את המהפכה ותשלים את זיכור העולם הזה לקראת הגאולה האמיתית במהרה בימינו.

הבה נהפוך את הדברים למעשיים ונציג השלכה מעשית חשובה: לפעמים אדם מתלבט האם לתת סכום כסף גדול פעם בחודש או לתת כל יום מטבע. לכאורה, מצד הסיוע לעני, העיקר הנתינה ולא משנה איך ומתי. אולם בכל זאת אומרת המשנה באבות: "הכול לפי **ריבוי המעשה**" ומבאר הרמב"ם בפירוש המשניות שם כי כל מעשה **מזכך את הנפש יותר**.

הדברים מובנים לפי דברי רבנו הנ"ל בתניא (ראו התוועדויות הרבי מלובאוויטש תשד"מ/2324), שכיוון שכל נתינה היא נתינת האש החיונית של הנפש הבהמית, מובן שככל שעושים זאת פעמים רבות יותר – הנפש נפעלת יותר ויותר בכיוון הזה.

כתיבת השיעור והפצתו באופן חופשי
מתאפשרת בתמיכתם של **שלוחי רבנו ברחבי תבל**

ובחסותו האדיבה של הנגיד החסידי
ר' שניאור ורעייתו יוכבד שיחיו מינסקי
להצלחה רבה בכל ענייניהם
ולרפואה שלמה של מרת
שיינא בעשא בתיה בת ציפורה פייגה